

WYKŁADNIA PRZEPISÓW PRAWA CYWILNEGO

Grzegorz Jędrejek

ZAGADNIENIA PRAWNE

WYKŁADNIA PRZEPISÓW PRAWA CYWILNEGO

Grzegorz Jędrejek

ZAGADNIENIA PRAWNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 4 listopada 2019 r.

Recenzent

Dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. USz

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-141-9

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział I	
Zagadnienia podstawowe dotyczące wykładni przepisów	
prawa cywilnego materialnego i procesowego	17
1.1. Prawo cywilne materialne i formalne	17
1.2. Systematyka prawa cywilnego	22
1.3. Pojęcie wykładni przepisów	23
1.4. Przepis a norma prawna	25
1.5. Podmioty dokonujące wykładni	28
1.6. Norma prawna a prawo podmiotowe	34
1.7. Rodzaje przepisów	35
1.8. Klauzule generalne	41
1.9. Charakterystyka norm i przepisów prawa cywilnego materialnego	42
1.10. Charakterystyka norm i przepisów prawa cywilnego formalnego	43
1.12. Sposoby rozstrzygnięcia sporów cywilnoprawnych ..	45
Rozdział II	
Reguły wykładni przepisów prawa cywilnego materialnego i formalnego	50
2.1. Metody badawcze a wykładnia	50
2.2. Rodzaje wykładni	52
2.3. Wykładnia językowo-logiczna	55

2.4. Język prawniczy i język prawny. Reguły dotyczące wykładni językowej	68
2.5. Kolejność zastosowania reguł językowych	74
2.6. Krytyka umieszczenia w ramach wykładni językowej reguł odwołujących się do języka prawniczego	76
2.7. Wykładnia doktrynalno-sądowa	78
2.8. Wykładnia systemowa	80
2.9. Wykładnia funkcjonalna	82
2.10. Kolejność zastosowania wykładni	89
2.11. Fazy wykładni	93
2.12. Wykładnia literalna, rozszerzająca i zwężająca	95
2.13. Ocena prawidłowej wykładni	96
2.14. Kolizja wykładni	99
2.15. <i>Analogia legis</i>	105
2.16. <i>Analogia iuris</i>	114

Rozdział III

Reguły wykładni wywodzące się z prawa rzymskiego	116
--	-----

Rozdział IV

Zagadnienia szczegółowe dotyczące wykładni prawa

cywilnego	127
4.1. Wykładnia przepisów a wykładnia oświadczeń woli	127
4.2. Wykładnia prawa cywilnego a jego tworzenie	131
4.3. Wykładnia prawa a zbieg norm	134
4.4. Wykładnia a odpowiednie stosowanie przepisów	136
4.5. Wykładnia prawa cywilnego a moralność	139
4.6. Wykładnia prawa obcego	142
4.7. Wykładnia prawa a uzasadnienie wyroku	144
4.8. Wykładnia przepisów a wykładnia wyroku	149
4.9. Wykładnia prawa a materiały interpretacyjne	150
4.10. Wykładnia autentyczna	152
4.11. Wykładnia statyczna oraz dynamiczna	153
4.12. Teoria wykładni obiektywnej i subiektywnej	154
4.13. Zakaz wykładni prawotwórczej	157

4.14. Wykładnia przepisów, na podstawie których może być wydany wyrok <i>ex nunc</i> lub <i>ex tunc</i>	159
4.15. Wykładnia przepisów a wskazówki dotyczące ich stosowania	160
4.16. Konieczność uwzględnienia prawa unijnego	161
4.17. Wykładnia prawa polskiego a prawo międzynarodowe	162
4.18. Wykładnia operatywna a wykładnia uniwersalna (derywacyjna)	163
4.19. Brak dowolności i swobody w dokonywaniu wykładni	174
4.20. Problem zgodności z prawem sprzecznych orzeczeń .	177
4.21. Wykładnia prawa a obowiązujące prawo	185
4.22. Wykładnia przepisu a jego stosowanie	188

Rozdział V

Rola Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego

w wykładni prawa	190
5.1. Podstawy konstytucyjne i ustawowe kognicji Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego	190
5.2. Pytania prawne kierowane do Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego	194
5.3. Orzeczenia interpretacyjne Trybunału Konstytucyjnego	196

Rozdział VI

Metody badania prawa	200
6.1. Metoda prawnodogmatyczna	200
6.2. Metoda prawnohistoryczna	201
6.3. Metoda prawnoporównawcza	205
6.4. Metoda empiryczno-aktowa	206
6.5. Metoda socjologiczna	207

Rozdział VII

Wykładnia przepisów prawa cywilnego materialnego	209
7.1. Konieczność uwzględnienia zasad prawa cywilnego materialnego	209

7.2. Przepisy, których wykładnia zakłada priorytet wykładni gramatycznej oraz konieczność uwzględnienia wykładni systemowej	212
7.3. Wykładnia przepisów obejmujących poszczególne instytucje prawa cywilnego	216
Rozdział VIII	
Wykładnia przepisów prawa cywilnego formalnego	227
8.1. Normy prawa procesowego	227
8.2. Konieczność rozróżnienia norm prawa materialnego oraz procesowego	230
8.3. Wykładnia cywilnego prawa procesowego	235
8.4. Zasady postępowania cywilnego	240
8.5. Uwagi dotyczące wykładni przepisów regulujących poszczególne postępowania	242
Wnioski	246
Bibliografia	253
Orzecznictwo	259

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne

- ABGB – austriacki kodeks cywilny, Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, Patent von 1ten Junius 1811, Justizgesetzsammlung Nr. 946/1811, letzte Änderung: Bundesgesetzblatt I Nr. 74/2019 (NR: GP XXVI IA 274/A S. 84. BR: 10196 AB 10214 S. 896)
- BGB – niemiecki kodeks cywilny, Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, ber. S. 2909 und 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 31. Januar 2019 (BGBl. I S. 54) geändert worden ist
- D – Digesta Justyniana
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.)
- KN – Kodeks Napoleona
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1040 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2019 r. poz. 2086 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 505 ze zm.)
- u.g.n. – ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2018 r. poz. 2204 ze zm.)

- u.k.w.h. – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2019 r. poz. 2204)
- ustawa o SN – ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2019 r. poz. 825)

2. Czasopisma

- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego (1945–1962)
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
- OSNCP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna i Pracy
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich (od 1990 r.)
- OSPika – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych (1957–1989)
- PiP – Państwo i Prawo
- PPiA – Przegląd Prawa i Administracji
- PS – Przegląd Sądowy
- PUG – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
- RPEiS – Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
- SP – Studia Prawnicze
- ZGR – Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft

3. Inne

- SA – Sąd Apelacyjny
- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny

WSTĘP

Celem opracowania jest omówienie podstawowych zagadnień dotyczących wykładni prawa cywilnego materialnego i procesowego. O ile istnieje wiele opracowań dotyczących ogólnie wykładni przepisów, o tyle brak jest aktualnej pozycji dotyczącej wykładni przepisów prywatnoprawnych. Zwłaszcza w nauce postępowania cywilnego zagadnienia dotyczące wykładni spotykają się z niewielkim zainteresowaniem badaczy, chociaż należy wymienić opublikowaną stosunkowo niedawno monografię dotyczącą stosowania analogii w procesie cywilnym¹.

Zwraca uwagę, iż kwestie dotyczące wykładni o wiele częściej omawiane są w uzasadnieniach sądów karnych czy też administracyjnych niż sądów cywilnych. W opracowaniu celowo wykorzystano prawie wyłącznie orzeczenia wydawane przez Izbę Cywilną Sądu Najwyższego². Nie mogą one jednak zastąpić ogólnej publikacji, z zakresu teorii prawa, dotyczącej wykładni przepisów z różnych dziedzin. Powstaje pytanie, czy wykładnia przepisów cywilnoprawnych różni się od wykładni innych przepisów? O ile we wszystkich gałęziach prawa obowiązują takie same sposoby wykładni przepisów, o tyle wyraźnie występują różnice dotyczące stosowania poszczególnych rodzajów wykładni czy też reguł wnioskowania prawniczego. Przykładowo, w prawie karnym i podatkowym wykluczone jest stosowanie *analogiae legis*, która często występuje w prawie cywilnym.

¹ M. Walasik, *Analogia w prawie procesowym cywilnym*, Warszawa 2013.

² Zgodnie z art. 23 ustawy z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2019 r. poz. 825) do właściwości Izby Cywilnej Sądu Najwyższego należą sprawy z zakresu prawa cywilnego, gospodarczego, rodzinnego i opiekuńczego, a także sprawy dotyczące rejestracji przedsiębiorców i rejestracji zastawów.

Istotne, iż także doktryna prawa cywilnego poświęca niewiele uwagi problemom wykładni. Większość autorów monografii z tego zakresu problemy metodologiczne traktuje w sposób zdawkowy. Dokonywana wykładnia przepisów prawa cywilnego pozbawiona jest często refleksji metodologicznej. Słusznie podkreśla się znaczenie prawa rzymskiego dla zrozumienia współczesnego prawa cywilnego. Powyższa uwaga dotyczy nie tylko podstawowych pojęć cywilnoprawnych, które wykształciły się w prawie rzymskim, ale także wywodzących się z tego systemu prawa reguł rozumowania prawniczego.

Problematyka wykładni powinna interesować nie tylko profesjonalnych prawników. Zachowała bowiem swoje znaczenie reguła sięgająca prawa rzymskiego, zgodnie z którą nieznanomość prawa szkodzi – *ignorantia iuris nocet*. Nie można również powoływać się na błąd co do prawa (*error iuris nocet*)³.

Można zakładać, że każdy człowiek, nawet nie zdając sobie z tego sprawy, ma do czynienia z prawem cywilnym, np. prawem rodzinnym. Inaczej jest w przypadku prawa karnego. Nie wszyscy skorzystają z pomocy profesjonalnego prawnika. Przymus adwokacko-radcowski ograniczony jest w procedurze cywilnej do postępowania przed Sądem Najwyższym. Nawet jeżeli uczestnik postępowania skorzysta z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, to przypuszczalnie i tak będzie interesował się zagadnieniami prawnymi. Próbując zrozumieć czytany tekst ustawy, dokona na pewno wykładni językowej, stosując ogólne reguły języka polskiego. Nie ma przeszkód, ażeby korzystał, jeżeli potrafi, z pozostałych sposobów wykładni. Można przypuszczać, iż sięgnie do judykatury, a tym samym otrzyma wykładnię dokonywaną przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy.

Ze względu na charakter opracowania pominiętych zostało wiele zagadnień z zakresu teorii prawa, które pozostają w pośrednim związku z jego wykładnią.

³ Zob. E. Waśkowski, *Teoria wykładni prawa cywilnego*, Warszawa 1936, s. 13.

W pracy zawartych zostało kilka tez szczegółowych. Zwrócono m.in. uwagę, iż prawo cywilne, przede wszystkim materialne, ale także procesowe, w największym stopniu spośród dziedzin prawa tkwi w świadomości społeczeństwa, które w zdecydowanej większości będzie miało do czynienia z instytucjami prawa rodzinnego czy też spadkowego. Z powyższego stwierdzenia należy wyciągnąć wniosek o pierwszorzędym znaczeniu wykładni językowej uwzględniającej język ogólny. Ponadto, podkreślono, że prawo cywilne związane jest ściśle z określonymi wartościami, które uzasadniają powstanie wielu instytucji. Powyższa uwaga dotyczy wszystkich gałęzi prawa cywilnego, nie tylko prawa rodzinnego czy spadkowego. Wartości często chronione są przez przepisy zawierające zasady prawa. Stąd też duże znaczenie zasad przy wykładni przepisów prawa cywilnego tak materialnego, jak i procesowego.

W opracowaniu odniesiono się także do twierdzeń utrwalonych w doktrynie dotyczących wykładni przepisów. Zakwestionowano m.in. potrzebę wyróżnienia języka prawniczego, czyli języka doktryny. Przy wykładni przepisów chodzi o wykorzystanie dorobku doktryny i judykatury w zakresie wykładni danego przepisu. Trudno jest mówić o języku doktryny, gdyż każda wypowiedź może zostać potraktowana jako stosowanie „własnego” języka. Uznano za celowe wyróżnienie odrębnego rodzaju wykładni, tj. doktrynalno-sądowej, która oderwana jest od wykładni językowej. Ta ostatnia została połączona z wykładnią logiczną. W opracowaniu odniesiono się także do dyskusyjnych problemów szczegółowych związanych z wykładnią, jak np. obowiązywania reguły *clara non sunt interpretanda*, czy też poglądu części doktryny i orzecznictwa, iż mogą w tej samej sprawie zostać wydane sprzeczne orzeczenia zgodne z prawem.

Mottem niniejszego opracowania mogą być dwie paremie pochodzące z prawa rzymskiego. Pierwsza z nich została już we wstępie przytoczona i brzmi *ignorantia iuris nocet*, czyli nieznanostwo prawa szkodzi. Trudno jest uznać, że powinna szkodzić nieznanostwo orzecznictwa i doktryny przez zwykłego obywatela. Druga paremia wskazuje, że wszelkie prawo ustanowione jest dla ludzi – *hominum causa omne ius constitutum est*. Adresatem norm prawnych są zatem przede wszyst-

kim zwykli ludzie, a nie profesjonalni prawnicy po skończonych studiach i zdanych aplikacjach zawodowych. Chyba teoria wykładni idzie często zbyt daleko, deprecjonując „ogólny” język polski, określony jako pospolity, na rzecz języka prawniczego formułowanego przez przedstawicieli doktryny.

W niniejszym opracowaniu z reguły nie odniesiono się do problemów z zakresu „ogólnej” teorii prawa. Przykładowo, w prawoznawstwie wyróżnia się sześć koncepcji wykładni *sensu stricto*, tj. tradycyjną, semantyczną, derywacyjną, interpretacji humanistycznej, komputacyjną i poziomową⁴. Dla osób dokonujących wykładni przepisów prawa cywilnego powyższe podziały mają niewielkie znaczenie. W latach 70. ubiegłego stulecia Z. Ziemiński przestrzegał, że: „Istnieje bowiem niebezpieczeństwo konstruowania teorii zjawisk prawnych w sposób wprawdzie bardzo klarowny metodologicznie, ale nazbyt wyrafinowany z punktu widzenia przydatności teorii dla rozwiązywania w oparciu o nią podstawowych problemów praktycznych prawoznawstwa”⁵.

Trudno zgodzić się z M. Zielińskim, który stwierdza, że zarówno praktycy, jak i dogmatycy prawa „korzystają głównie ze swoich własnych wyobrażeń o wykładni oraz ze swej wiedzy praktycznej, weryfikowanej głównie przez pryzmat własnych kolejnych doświadczeń”⁶. Dogmatycy, zwłaszcza autorzy opracowań z zakresu części ogólnej prawa cywilnego, pisząc rozdziały dotyczące wykładni, uwzględniają dorobek teoretyków prawa. Trudno jednak stawiać zarzut niewystarczającego wykorzystania dorobku z zakresu prawoznawstwa, w którym stosunkowo rzadko następuje przywołanie przykładów z prawa cywilnego materialnego, nie mówiąc o prawie procesowym.

W opracowaniu marginalnie potraktowano także zagadnienia dotyczące stosowania prawa. Są one bowiem związane z ustaleniem stanu faktycznego zgodnego ze stanem rzeczywistym, a zatem obejmują

⁴ Zob. M. Zieliński, *Współczesne problemy wykładni prawa*, PiP 1996/8–9, s. 9.

⁵ Z. Ziemiński, *O miejsce problematyki metodologicznej w naukach prawnych*, PiP 1978/1, s. 7.

⁶ Zob. M. Zieliński, *Współczesne problemy...*, s. 10.

problematykę prawa dowodowego. Stosowanie prawa wymaga jednak wykładni przepisu, który zostanie zastosowany do ustalonego w postępowaniu dowodowym stanu faktycznego.

Opracowanie składa się z ośmiu rozdziałów. Rozdział pierwszy, mający charakter wprowadzający, wyjaśnia pojęcia zastosowane w tytule – m.in. zagadnienia dotyczące ogólnej charakterystyki norm prawa cywilnego materialnego oraz procesowego, a także sposoby rozstrzygnięcia sporów cywilnoprawnych.

Dla praktyków najważniejszy jest rozdział drugi zawierający omówienie podstawowych rodzajów wykładni. W rozdziale odróżniono rodzaje wykładni od metod badawczych stosowanych w nauce prawa. Zamieszczono także dyskusyjne kwestie dotyczące sprzeczności wykładni oraz kolejności zastosowania jej poszczególnych rodzajów.

W rozdziale trzecim wskazano reguły prawa rzymskiego, które mogą mieć szczególne zastosowanie we współczesnej wykładni norm prawa cywilnego.

Rozdział czwarty omawia problematykę wykładni na tle innych pojęć występujących w różnych działach prawa, przede wszystkim w teorii prawa.

W rozdziale piątym w sposób zwięzły omówiono znaczenie dla wykładni orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego.

Rozdział szósty przedstawia metody prawnicze.

Rozdział siódmy dotyczy specyfiki wykładni przepisów materialnoprawnych, a ósmy – wykładni przepisów procesowych. Całość zamknięta jest rozbudowanymi wnioskami.

Rozdział I

ZAGADNIENIA PODSTAWOWE DOTYCZĄCE WYKŁADNI PRZEPISÓW PRAWA CYWILNEGO MATERIALNEGO I PROCESOWEGO

1.1. Prawo cywilne materialne i formalne

Szerszym podziałem jest podział na **prawo prywatne** oraz **publiczne**. Wywodzi się on z prawa rzymskiego. Prawo publiczne – według definicji rzymskiego jurysty Ulpiana – ma dotyczyć **interesu „ogółu”**, a prywatne – **interesu „jednostki”**¹.

Stosunki prywatnoprawne (cywilnoprawne) charakteryzują się dwiema cechami, tj. **równorzędnością stron** oraz **autonomią woli**. W przypadku **stosunków publicznoprawnych** takiej równorzędności nie ma. Po jednej stronie jest podmiot publiczny, który ma przewagę wobec drugiej strony (przykładowo, obywatel nie może negocjować wysokości należnego podatku).

Powstanie stosunków cywilnoprawnych zależy najczęściej od **woli stron**. Powyższe stwierdzenie ma zastosowanie do stosunków, których źródłem jest umowa. Zawarcie umowy wymaga zgodnego oświadczenia woli co najmniej dwóch podmiotów. Strony umowy mają zatem

¹ D.1, 1, 2, 2.

co do zasady swobodę woli co do tego, czy w ogóle chcą umowę zawrzeć, a jeżeli tak, to o jakiej treści. Takiej swobody nie mają natomiast strony stosunków publicznoprawnych.

Przez **prawo cywilne materialne** należy rozumieć przepisy prawne zawarte przede wszystkim w kodeksie cywilnym, regulujące stosunki prawne oparte na zasadach równorzędności podmiotów i autonomii woli². Prawo cywilne materialne reguluje zatem powstanie, funkcjonowanie i ustanie stosunków cywilnoprawnych.

Prawo cywilne formalne to zbiór norm regulujących dochodzenie i egzekucję roszczeń wynikających ze stosunków cywilnoprawnych.

Związek pomiędzy prawem cywilnym materialnym i formalnym nie jest absolutny. Strony stosunków cywilnoprawnych mogą dochodzić roszczeń przed sądem powszechnym albo skorzystać z tzw. alternatywnych sposobów dochodzenia roszczeń. Konstytucja i akty prawa międzynarodowego gwarantują pierwszą możliwość.

W doktrynie podkreśla się, że normy procesowe są ściśle związane ze stosunkiem materialnoprawnym, albowiem nie mogłyby istnieć bez tych ostatnich³. O dostosowaniu norm procesowych do prawa materialnego ma świadczyć m.in. istnienie postępowania odrębnego w sprawach małżeńskich⁴. Podzielając powyższe stwierdzenie, można przywołać także inne postępowania odrębne, jak w szczególności postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami i dziećmi oraz postępowanie w sprawach pracowniczych.

T. Wiśniewski trafnie podkreśla, że zagadnienia formalnoprawne wyprzedzają problemy materialnoprawne, o czym może świadczyć wstępna kontrola dotycząca przesłanek procesowych, która może zakończyć się odrzuceniem pozwu w przypadku braku bezwzględnej

² Co do ostatniej zasady zob. szerzej A. Stelmachowski, *Zarys teorii prawa cywilnego*, Warszawa 1998, s. 83 i n.

³ Zob. J. Jodłowski [w:] *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009, s. 27 i n.

⁴ J. Jodłowski [w:] *Postępowanie...*, s. 31.

przesłanki pozytywnej (np. zdolności sądowej) lub też wystąpienia bezwzględnej przesłanki negatywnej (jak np. powagi rzeczy osądzonej)⁵. Autor podkreśla dalej, iż wyrok prawomocny, nawet wadliwy, zawierający naruszenia prawa materialnego, po upływie określonego czasu może być podważony w drodze wznowienia postępowania na podstawie przyczyn przede wszystkim proceduralnych⁶. Ponadto, prawo do sądu gwarantuje rozpoznanie sprawy niezależnie od tego, czy istnieje między stronami stosunek cywilnoprawny⁷.

Wątpliwości może budzić określenie relacji pomiędzy **stosunkiem procesowym a materialnym**.

Według Z. Resicha można wyróżnić dwa kierunki oddziaływania obu stosunków prawnych; pierwszy kierunek polega na powstaniu stosunku prawnoprosesowego na podstawie stosunku materialnoprawnego, drugi skutkuje poddaniem stosunku materialnoprawnego kontroli sądu⁸. Rację ma T. Wiśniewski, iż wniesienie pozwu nie zależy od istnienia stosunku materialnoprawnego. Ponadto, trudno jest mówić, iż stosunek materialnoprawny poddany jest kontroli sądu. Sąd rozstrzyga o roszczeniach wynikających ze stosunku materialnoprawnego. W wyjątkowych wypadkach, wydając orzeczenie wynikające z powództwa o ukształtowanie, wyrok sądu skutkuje powstaniem, zmianą lub wygaśnięciem stosunku materialnoprawnego.

W piśmiennictwie i w orzecznictwie przyjmuje się, że z uwagi na publiczny charakter prawa procesowego cywilnego postępowanie „przed organami sądowymi może być prowadzone wyłącznie w sposób określony przez to prawo”⁹. W konsekwencji czynności procesowe mogą być podejmowane przez wskazane podmioty i musi być wskazana w ustawie podstawa tych czynności. Jak podkreśla M. Walasik: „w prawie publicznym co do zasady nie ma przestrzeni, w której mogłyby się rozwi-

⁵ T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, s. 30.

⁶ T. Wiśniewski, *Przebieg procesu...*, s. 30.

⁷ T. Wiśniewski, *Przebieg procesu...*, s. 30 i n.

⁸ Z. Resich, *Istota procesu*, Warszawa 1985, s. 77, 202.

⁹ M. Walasik, *Analogia w prawie...*, s. 127.

Grzegorz Jędrejek – doktor habilitowany nauk prawnych; profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kierownik Katedry Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji UKSW; sędzia Trybunału Konstytucyjnego; autor wielu publikacji z zakresu postępowania i prawa cywilnego.

Publikacja stanowi pierwsze od ponad 80 lat opracowanie w języku polskim dotyczące wykładni przepisów prawa cywilnego zarówno materialnego, jak i procesowego. Przedstawione w przystępny sposób rozważania teoretyczne zostały zilustrowane praktycznymi kazusami.

Autor omawia m.in. następujące zagadnienia:

- reguły wykładni przepisów prawa cywilnego,
- podstawowe rodzaje wykładni i kolejność ich zastosowania w przypadku zachodzących sprzeczności,
- metody badania prawa,
- rola Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego w wykładni prawa,
- specyfika wykładni przepisów materialnoprawnych oraz procesowych.

Książka jest przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców – od adwokatów i radców prawnych dokonujących wykładni przepisów w celu dochodzenia roszczeń, poprzez sędziów przygotowujących uzasadnienia orzeczeń, których obligatoryjnym elementem jest wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia, aż po studentów dokonujących wykładni podczas zajęć dydaktycznych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8187-141-9

